

KAN MINERALER VERNES?

Lederartikkel i Lapis 6 '91 av Rupert Hochleitner.

Selvfølgelig, vil du si, man kan f.eks. oppbevare dem støvfritt, stille dem opp på en slik måte at de ikke faller ned av vanvare, eller sogar oppbevare spesielt verdifulle eksemplarer i sikkerhetsskap.

Det er likevel ikke hva som menes her. Man verner jo dyr og planter og likeså deres tilholdssteder. Hvorfor da ikke også mineraler? Skulle man ikke her, på samme måte som med et spesielt funnsted for tallrike orkideer eller med hekkeområdet til en sjelden fugleart, også verne mineralforekomster?

For å komme dette problemet nærmere inn på livet, må vi først og en gang for alle, danne oss et klart bilde av hva den grunnleggende forskjell er mellom planter og dyr på den ene siden og mineraler på den annen: Mineraler kan ikke formere seg. Et minerals syklus er helt annerledes enn den til en levende skapning. Fra tiden for et minerals tilblivelse kan det ha gått mange millioner år, som det har tilbrakt godt beskyttet i jordens indre. Men når mineralet blir ødelagt gjennom forvitring på jordoverflaten, blir det ikke nødvendigvis erstattet av etterkommere, slik tilfellet er hos dyr og planter.

Forholdet er altså: Blir et mineral, som gjennom geologiske prosesser er brakt opp til jordoverflaten, ødelagt der av forvitring (en dagligdags foreteelse på vår jord), da er dette skjedd en gang for alltid. Bergkrystallen, som blir revet i stykker av isens krefter i en åpen sprekke i høyfjellet, eller blir knust i et steinras ved nedstyrning av en bergvegg, er tapt for godt.

SAMLING ER AKTIVT MINERALVERN

Vern av mineraler trenger altså ikke bety ganske enkelt å la dem ligge akkurat slik

som de forekommer (selv med ovennevnte orkidefunn er det det dummeste man kan gjøre). Nei, tvert i mot, disse mineralene kan man bare beskytte mot ødeleggelse gjennom forvitring ved å fjerne dem, og oppbevare dem sikkert, som i en samling eller i et museum. Bare slik kan man bryte det kretsløp som alltid ender med mineralets ødeleggelse på jordoverflaten.

Mineralsamling er derfor, nærmere betraktet, aktivt mineralvern!

Det finnes mineralstuffer som regelrett teller med blant et folks kulturarv, som muligens de historiske, saksiske sølvstuffer, eller mange alpine mineralstuffer f.eks. i Wiener Naturhistorisches Museum. Hva ville da disse stuffer ha vært uten sin redningsmann, nemlig den som samlet dem inn? Slått i knas, malt i stykker, løst opp og tilintetgjort, og i tilfellet sølv vel ganske enkelt smeltet!

Man må derfor se på begrepet "mineralvern" fra et helt annet synspunkt enn vern av dyr, planter og deres lokaliteter. Man kan ikke ganske enkelt bygge en hall over alle mineralforekomster for å bevare dem fra forvitringens ødeleggelser, ikke en gang over de viktigste. Mang en egn ville se svært eiendommelig ut; Forestill deg en gang Alpene, stenket med skrikende, små hus, hvert av dem over en alpin sprekk – en gru for alle naturelskende mennesker. Det ville forøvrig også være et ikke ønsket inngrep i naturens kretsløp. Nedbrytningen av jordoverflaten betyr nå engang slutten for ethvert minerals utvikling – og dette kretsløpet kan bare brytes ved at man

henter mineralet ut av denne prosessen, slik som når man samler det inn.

VERN AV NATURMINNES- MERKER

Selvfølgelig er det nødvendig, og også mulig, å verne hele geologiske enheter, tenkt bare på slike storartede naturseverdigheter som Grand Canyon eller Yellowstone Park. Dette er imidlertid noe annet, her blir helt bevisst et bemerkelsesverdig område vernet, med den samlede, iboende dynamikk. Her skal man ikke verne et enkelt steinbrudd eller et mineral, men hele den naturlige ødeleggelse av enkelte av dens deler.

La meg derfor gjenta nok en gang: Mineraler kan man bare virkelig verne mot naturlig ødeleggelse i en mineral-samling, eller i museet.

Men dette skal likevel naturligvis ikke bety at "mineralenes beskytter", dvs. samleren, nå skal kunne skalte og valte som han selv vil. Det finnes f.eks. flere

områder av naturvernet som kan bli berørt ved mineralsamling. Dyr- og plantelivet må ikke få lov til å bli skadelidende gjennom mineralsamlingen. Det må ikke skje at "mineralenes beskytter" ikke bryr seg om vern av andre deler av naturen i den verden vi lever i, eller møter dette med forakt eller til og med ødeleggelse. Som overalt ved natur uberørt av mennesker må det også her herske en forståelsesfull likevekt mellom mineralsamling og naturvern.

Men nettopp derfor må de selvpnevnte mineralenes beskytter, de som straks kunne ville forby enhver samler å lete, spørre seg selv om det egentlig ikke kan skjule seg helt andre interesser bak et forbud, det være seg økonomiske eller publisitetshungrige. Slik kan de iallfall ikke verne om mineralene, i høyden forhindre at de kan glede mennesker i samlinger og museer, eller stå til vitenskapsens disposisjon.

Oversatt av Roald Ellingsen

Klokker – Mineraler Termometere – Råstein Penneholdere – Steinknekkere Bokstøtter

